

Skåret nasjonalparklandsby

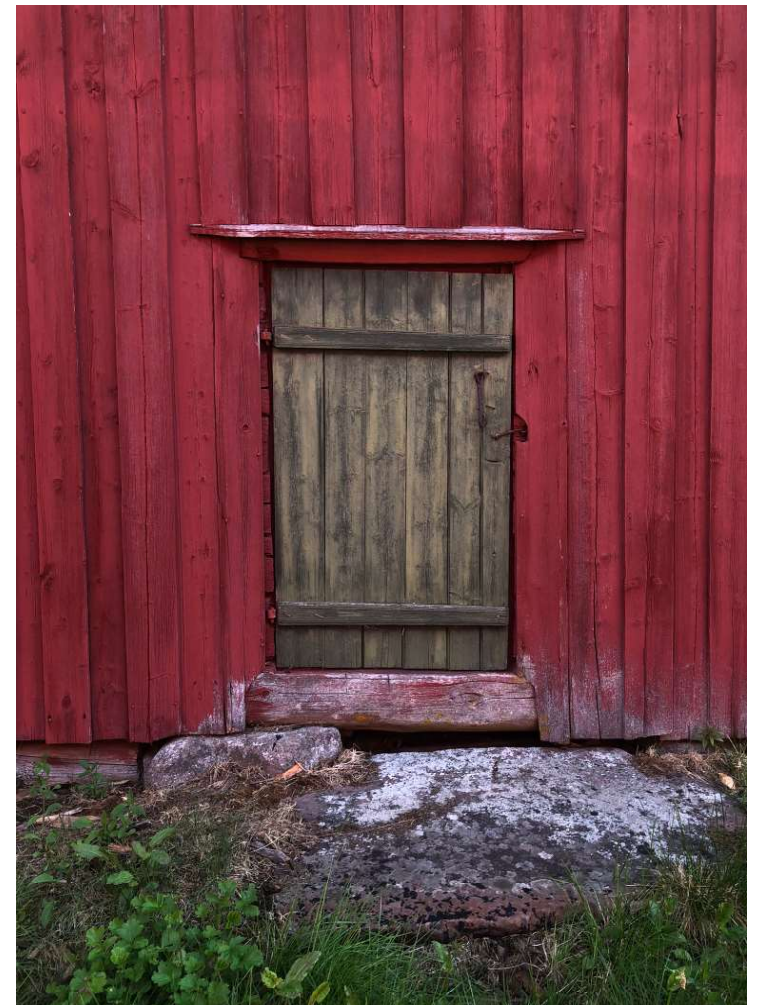
*- et mulighetsstudie for stedsutvikling i randsonen av
Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat*

Tittel: Skåret nasjonalparklandsby - et mulighetsstudie for stedsutvikling i randsonen av Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat (2022)

Mulighetsstudien er utført på oppdrag av Arkitektbua AS.
Oppdragsgiver er Søgarn Eiendom AS.

Forfatter: Julie Marie S. Engh (MNLA).

Bilder og figurer er forfatterens egne der ikke annet er oppgitt.

1 Innledning

Bakgrunn for mulighetsstudien

Skåret (uttales lokalt 'skøra') er en grend nord for Ljørdalen i Trysil. Bakgrunnen for mulighetsstudiet er at Skåret har noen demografiske utfordringer; en aldrende befolkning og dårlige utsikter til å tiltrekke seg nye innbyggere gir fare for at mange bygninger vil stå tomme i fremtiden. Likevel finnes det engasjement blant befolkningen og det er et sterkt ønske om at grenda skal bestå.

Fra grenda er det kort veg til Fulufjellet nasjonalpark mot øst. Fulufjellet ble vernet i 2012. Den største delen av parken ligger på svensk side, og det foregår tett samarbeid mellom landene. Nasjonalparken kjennetegnes ved sitt store, grenseløse platå og bratte skrenter med gammelskog.

Et viktig dokument for utformingen av denne mulighetsstudien er derfor besøksstrategien til Fulufjellet nasjonalpark. Besøksstrategien legger føringer for hvor og hvordan utviklingen skal skje i forbindelse med parken. Hovedmålet for forvaltningen av nasjonalparken er: «Besøksforvaltningen i Fulufjellets nasjonalparker skal sikre og ivareta verne- og kulturverdiene i nasjonalparkene i et langsiktig perspektiv. Innenfor denne rammen skal besøksforvaltningen gi gode opplevelser til de besøkende, bidra til lokal verdiskaping og øke forståelsen for verneverdiene i Fulufjellet.» (Kildahl & Helldal, 2022, s.33).

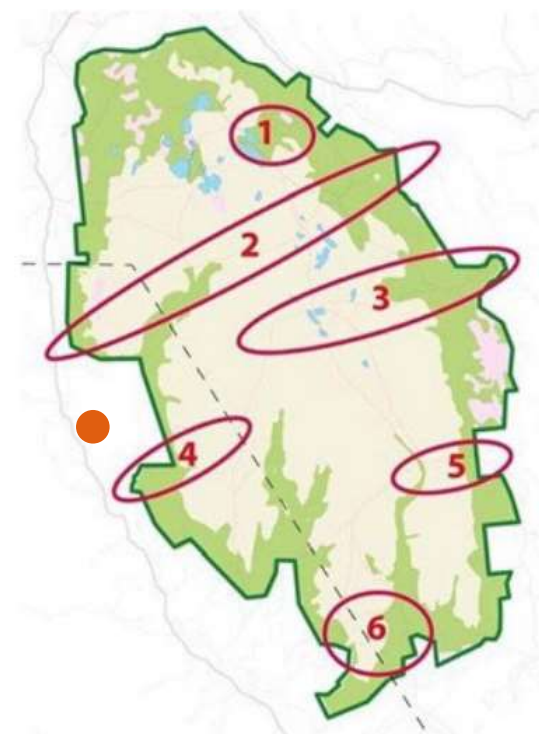
Dette er videre konkretisert i tre ulike delmål med påfølgende strategiske grep (se figur på neste side)

Et viktig prinsipp for utvikling i randsonen av en nasjonalpark er at mye av aktiviteten utenfor parken vil påvirke verneverdiene inne i parken til en viss grad. Alle aktører i tilknytning til en nasjonalpark blir automatisk en forvalter av verneverdiene i parken. Med dette får hver og en et ansvar for å sørge for at dette gjøres på en god måte. Besøksstrategien for nasjonalparken gir viktige indikatorer på hvor foten trykker, og hvilke områder som kan tåle utvikling.

Den naturlige innfallsporten

Nasjonalparkene er som beskrevet opptatt av lokal verdiskaping i randsonen av parkene. Innføring av pilotprosjektet «Nasjonalparklandsbyer» har vært et tiltak for å oppnå dette. En nasjonalparklandsby skal være 'den naturlige innfallsporten' til nasjonalparken og skal ha de grunnleggende tjenestene, som servering, overnatting, informasjons- eller turistkontor og aktiviteter. Landsbyen skal gi informasjon om nasjonalparken, om hvordan man skal ferdes og om verneverdiene som finnes innenfor og i nærheten av parken. Det finnes i dag fem nasjonalparklandsbyer – i Lom, Vingelen på Tynset, Jondal, Geilo og Storslett. Disse ble utvalgt fordi de representerte ulike landskaps- og naturtyper og geografiske plasseringer i pilotprosjektet.

Det er definert seks fokusområder i besøksstrategien for nasjonalparken. Skåret er markert ved den oransje prikken, og ligger dermed i nærheten av fokusområde 2 og 4.

Målsetting

Mål om tilflytting, verdiskaping og bidra til å ivareta verneverdiene i området

Det som er klart er at hvis man ønsker aktivitet må man ha folk i husene, det seg være fastboende, hytteiere eller turister. Senger bør ikke stå tomme dersom både eksisterende og nyetablerte funksjoner skal opprettholdes.

Det er gjort klart at utviklingen i Skåret må forholde seg til de begrensingene naturen gir, blant annet gjennom plassering inntil naturreservater og nasjonalpark. Delmålene for besøksforvaltningen i besøksstrategien for nasjonalparken bør derfor flettes inn som mål for Skåret. Dette utleder en problemstilling;

"Hvordan kan Skåret utvikles til å bli et levende sted å bo og besøke, samtidig som det hensyntar målene for besøksforvaltningen i Fulufjellet nasjonalpark?"

For å undersøke dette har det blitt gjort en analyse av Skåret og et mulighetsstudie som bygger på analysen. Målet med mulighetsstudiet er at det skal belyse de mulighetene og utfordringene som finnes i Skåret, og dermed også de belønningene som kan komme ved å utnytte mulighetsrommet. Mulighetsstudiet kan brukes som innspill til kommuneplanen for Trysil, og kan også brukes opp mot investorer eller nasjonalparkstyret som et utgangspunkt.

Delmål og grep for nasjonalparken

Delmål	Strategiske grep
VERNEVERDIER Øke forståelsen for vernet og for verne- og kul turverdiene, blant lokal befolkning og besøkende, og sikre at disse verdiene ikke blir påvirket negativt av besøkende.	1. Kanalisere besøkende, først og fremst til områder som kan tåle høyt besøksstrykk. 2. Skape gode ambassadører for Fulufjellet gjennom å formidle kunnskap om natur- og kulturarv i verneområdene slik at flest mulig får en forståelse for, innsyn i og opplevelse av områdets kvaliteter.
VERDISKAPING Øke antall besøkende som blir lenger i og i randsonen til Fulufjellet og bidra til å skape vekst og positiv utvikling for det lokale næringslivet.	1. Øke kunnskap om og synlighet av Fulufjellets nasjonalparker. 2. Rolleavklaring og samordning i forhold til næringsliv generelt og reiseliv. 3. Skape flere reiseanledninger til Fulufjellet, gjennom å informere og etablere/videreutvikle besøksmål/attraksjoner i fokusområdene/soneinndelingen.
BESØKENDE Bidra til at de besøkende får en god totalopplevelse av oppholdet i randsonen og på turen i Fulufjellets nasjonalparker.	1. Sikre gode opplevelser for de besøkende gjennom høy kvalitet på tilretteleggingen og informasjonen på alle møtepunkter mellom besøkende og Fulufjellet. 2. Utarbeide et felles budskap/en felles merkevare for Fulufjellets nasjonalparker som løfter frem det spesielle med Fulufjellet.

Overordnede mål for utvikling i Skåret

Ivaretakelse av verneverdier

Verdiskaping

Tilflytting og besøkende

Figur: Delmål og strategiske grep for Fulufjellet nasjonalpark (Kildahl & Helldal, 2022, s.33).

2.1 Bebyggelse

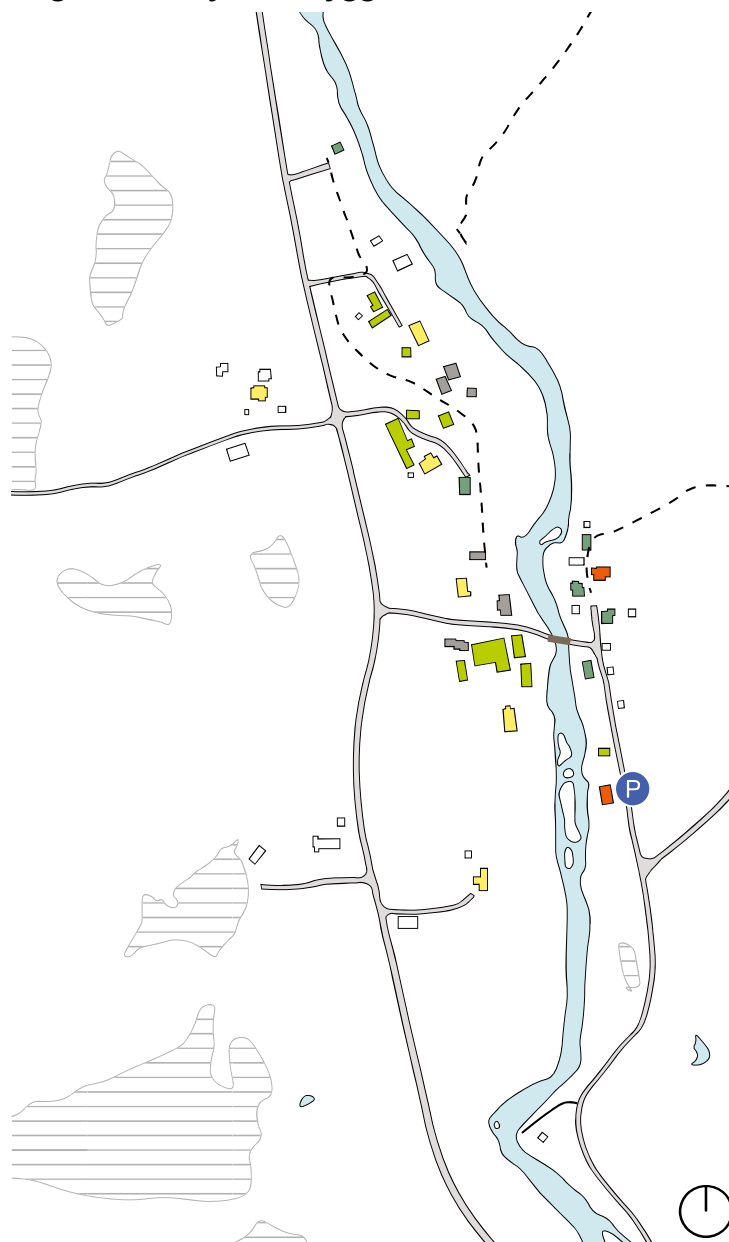
Bebyggelsen i Skåret består av bolighus, fritidsboliger, drifts- og sidebygninger, hus som står for forfall og noen bygg med offentlige funksjoner. Bebyggelsen følger i stor grad Ljøra fra nord til sør, og er plassert som tun flere steder.

De byggene som er i bruk er for det meste godt vedlikeholdt. Det er likevel mye byggmasse som ikke er i bruk og står for forfall. Noen er planlagt renovert, mens andre er det mulighet for å erstatte helt.

Flere eldre bygg som tidligere har hatt offentlige funksjoner er i dag fritidsboliger. Eksempel på dette er den gamle butikken, den gamle skola og Villa Fregn (også tidligere skole). Folkets hus (markert oransj lengst nord) er tidligere eid av en forening, men kan i dag benyttes til ulike formål. Bygget er ikke vinterisolert og standen er ukjent.

Dagens situasjon: bebyggelse

Tegnforklaring

- Bolig
- Sidebygning/driftsbygning
- Fritidsbolig
- Fellesfunksjon
- Ikke i funksjon
- Ikke relevant

2.2 Tilgjengelighet

Tilgjengelighet på regional skala

Regionalt ligger Skåret under tre timer unna Røros, Kongsvinger og Oslo med bil. Hamar, Mora, Drevsjø, Elverum og Rena ligger innenfor to timers kjøring. Hamar, Elverum og Innbygda er mulig å nå enkelt med kollektivtransport fra mange andre steder på Østlandet.

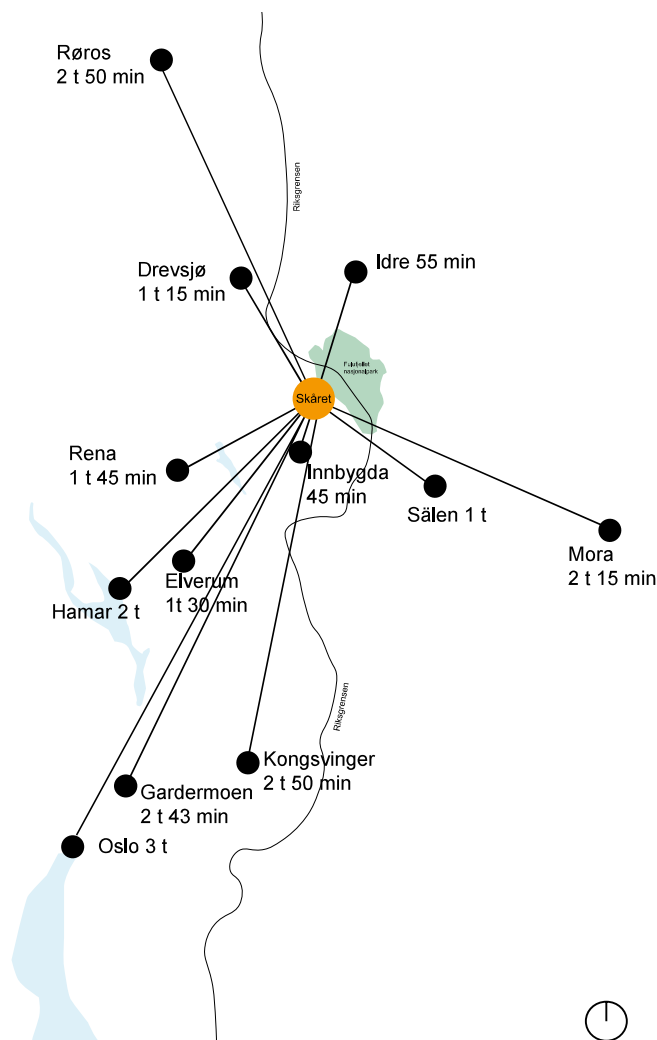
Tilgjengelighet på lokal skala

Innenfor Trysil kommune ligger Skåret i maks 1 t 10 min kjøreavstand. Sälen ligger også innenfor denne avstanden. Fra Nybergsund/Trysilvegen er det mulig å kjøre over Drevdalen eller om Østby. Det tar cirka 17 min å kjøre til Ljørdalen sentrum, hvor det finnes dagligvarehandel. Nærmeste handelssentrum er Innbygda.

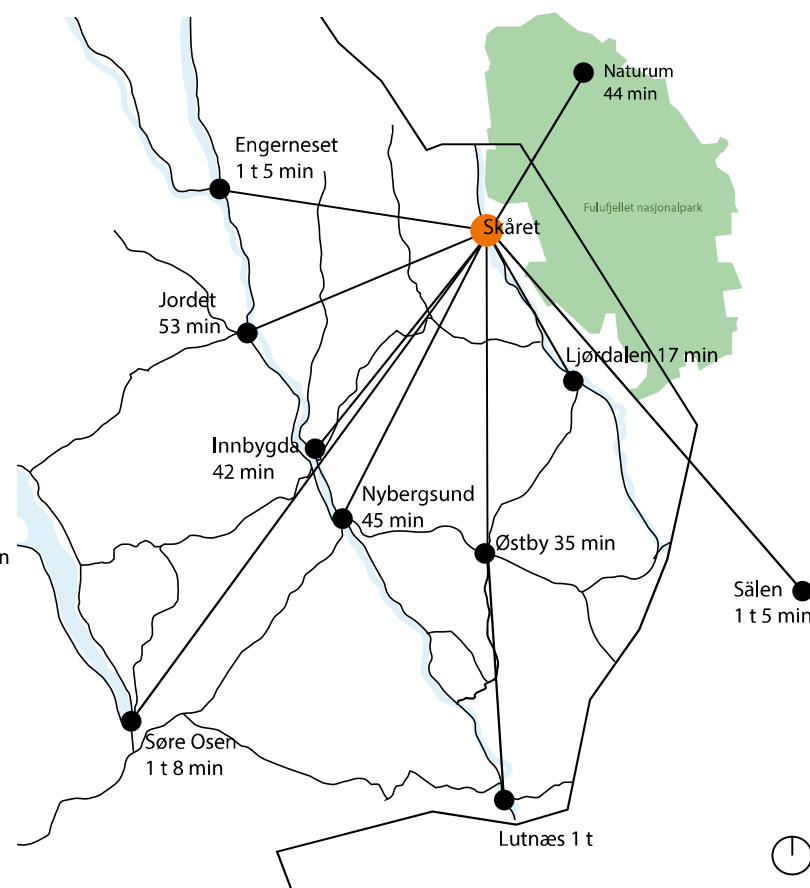
Kollektivtilbud

Kollektivtilbudet i Skåret og Ljørdalen består i hovedsak av skoleskyssen som følger skoleruta. Bussen går til og fra Innbygda skole/Trysil ungdomsskole morgen og ettermiddag under skoleåret. Det nærmeste en kommer kollektivtransport utenom dette er Trysilbussen til Innbygda, Innlandstrafikk til Innbygda eller fly til Sälen i utvalgte tidsrom.

Tilgjengelighetskart: regional skala

Tilgjengelighetskart: lokal skala

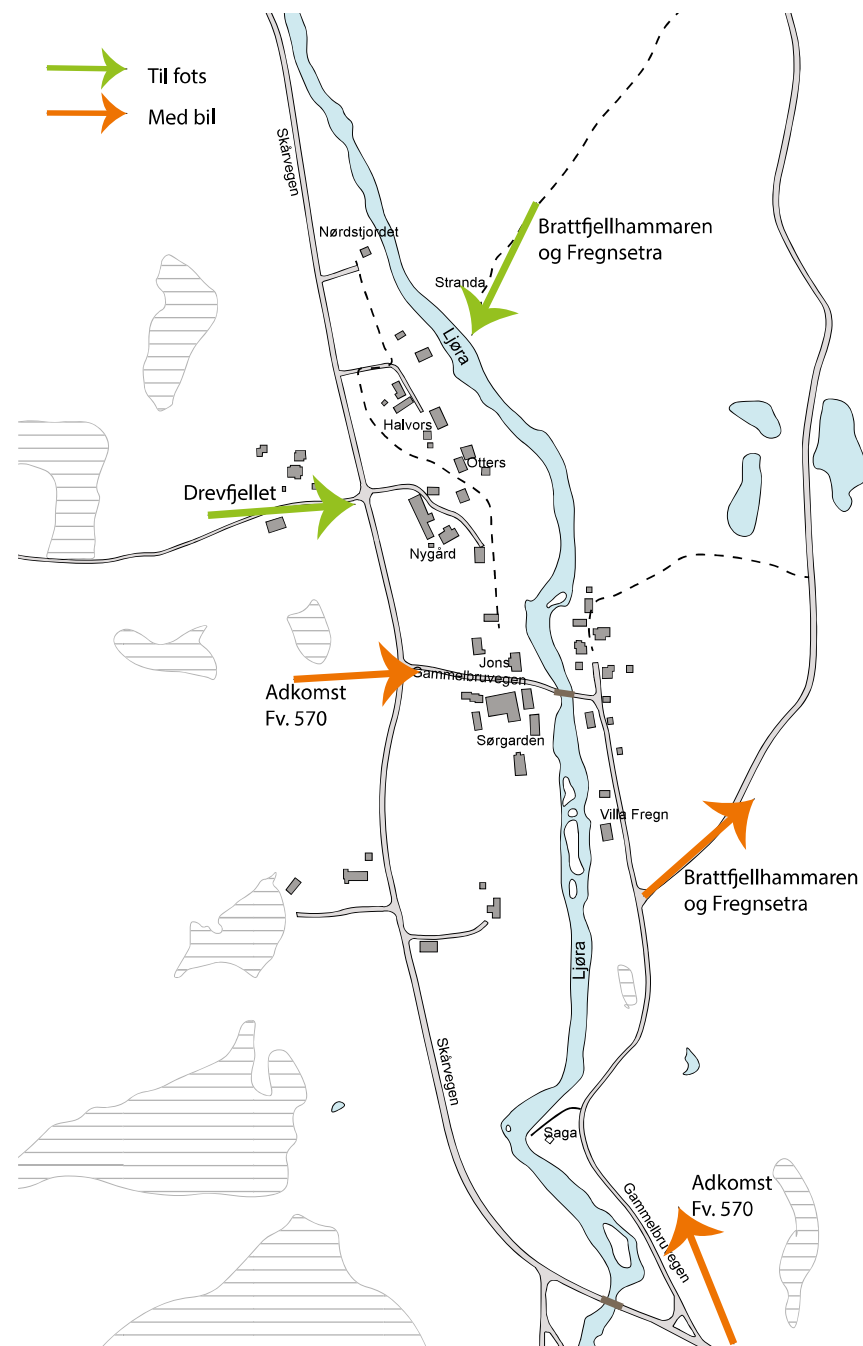

2.3 Tilgjengelighet på lokalt nivå

Den mest naturlige innfallsporten til Skåret er fra Fv. 570, enten i nord eller sør. Fra den nordlige avkjørselen kommer man rett inn i det landlige miljøet. Fra den sørliggende adkomsten kjører man gjennom skogen langs Ljøra til man kommer til vegen opp mot Fregnsetra og deretter Villa Fregn, hvor det finnes en stor parkeringsplass.

Skåret er påkoblet turnett over Drevfjellet mot Innbygda, sti mot Brattfjellhammaren og Fregnsetra.

Grenda er lite synlig fra vegen på grunn av vegetasjon, men der derfor lite påvirket av biltrafikk langs fylkesvegen.

2.4 Turløypenett

Skåret er tilknyttet turløyper på sommer- og vinterstid. Skiløypenettet er tilrettelagt slik at man kan gå fra sentrum til Skåret til sør for Skårbrua hvor løypa deler seg og man kan gå to ulike løyper sørover i Ljørdalsfaret. Snøscooterleden har en avstikker ned til Skåret. Leden går nordover og inn i Sverige og sørover langs Drevfjellet og Smolfjellet.

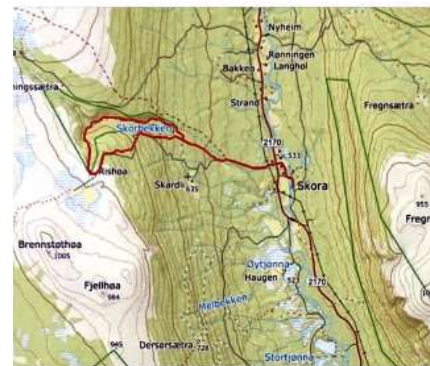
Skåret er også tilknyttet lengre vandrestier vestover mot Innbygda, til Barflo og Drevdalen. Det går også en merket sti inn i Skorbekken naturreservat som en runde. Østover går det en turløype inn i Fulufjellet nasjonalpark,

Skiløypenett (fra skisporet.no):

til Trangholrøa. Det er pågående arbeid med å merke flere stier.

Snøscooterled (fra kommunekart.no):

Turbeskrivelse Skårbekkdalen

Turen starter ved Villa Fregn. Følg merket sti opp til stikkryss ved Stenbrottsvegen. Her er det skiltet mot høyre og Skårbekkdalen. Herfra går stien i en rundtur. Stien går over Skårbekkenbekken og videre mot Stenbrotten. Dette er et gammelt stenbrudd. Videre går du nå inn i den trange Skårbekkdalen. Følg merket sti og nyt det ville og frodige naturlandskapet som er i Skårbekkdalen. Den kan i starten være noe krevende. Du må krysse bekken på flere steder. Litt høyere opp går du forbi den gamle utslått, Skårbekkenget. Bekken deler seg lengre opp, og stien følger det søndre bekkefare. Når du nærmer deg skoggrensa ser du mot nord Skårhøa. Husene ved Sundlufstugua og Rønningsetra vil du se tydelig i landskapet mot nord. Når du kommer opp på fjellet og krysser Fjellvegen, kommer du til turens høyeste punkt på Rishøa, 890 moh. Her er det en gapahuk, og fint å ta seg en pause. Følg stien i skogstering nedover til dalen og grenda, Skåret. Stien krysser grusveien flere ganger, følg godt med på blå merking. Du passerer et sted som heter Spenningsbakken (skiltet). I gamle dager måtte de her «sette vidjespenninger på meiene for å bremse lassene da de kom nedover.» Kilde: www.trysilnavn.no.

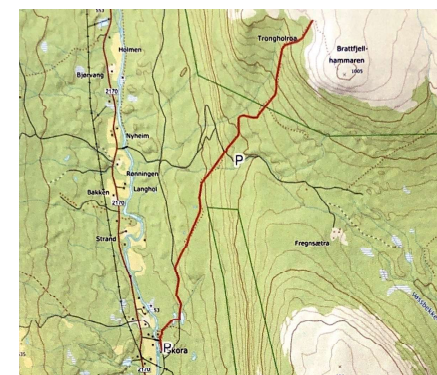
Turbeskrivelse Drevdalen-Småkara-Skåret

Turen starter i Drevdalen ca 700 moh. I løpet av de første 2 km er det relativt bratt stigning opp til 1000 moh. På turen oppover må du ta deg pauser for å se den flotte utsikten. Sørover ser du Trysilfjellet, vestover Skårfjellet mot Flendalen og helt i nord vil du se Sølen mot horisonten på en godværsdag. Toppunktet på turneta ligger på rundt 1000 moh ved Småkara. Videre østover er det lett fjellterring og det går slakt nedover mot Ljørdalsfaret og den lille grenda, Skåret. Over fjellet mot øst ser man Brattfjellhammeren, lenger sørover Fregn, Bjønnåsen og helt i sør ligger grenda Ljørdalen. På vei nedover i skogen etter å ha krysset bilvegen Sundlufstuguvegen, er stien mindre oppgitt. Men den er godt merket med blått, og leder deg trygt ned til neste bilveg, Skarlivegen. Herfra er det noen hundre meter til Villa Fregn, med servering- og overnattingsmuligheter. Turen er GPS-merket i appen UT.

Turbeskrivelse Barflo-Skåret, Bygdevegen

Turen starter ved Barflo nordre, ca 660 moh. Turen har fra start en fin og slak stigning helt til du kommer opp på turens høyeste punkt på 943 moh. Her går du gjennom lett skogstering og fjellterring. Du krysser noen små bekker på vei oppover. Du går forbi noen fine kvistesteiner som egner seg til en liten rast. Her kan du nyte flott utsikt og se mesteparten av den nordre delen av Trysil. Du vil bl.a. se Smolfjellet, Barflohausen, Trysilfjellet, Skurufjellet. Videre vil du se Brennstøthøa til høyre og Fienshøa til venstre, og mot nord Skårhøa. Nord på Brennstøthøa ligger Fonstun, turens høyeste punkt. Du vil nå se over mot Fregn og Brattfjell, Skårhammaren og Rishøa. Stien krysser Skårbekkflå, hvor det på 70- og 80-tallet ble dyrket gras. Videre følger stien grusveien til Rishøa. Her er det en gapahuk. Følg stien i skogstering nedover til Skåret. Stien krysser grusveien flere ganger, følg godt med på blå merking. Du passerer et sted som heter Spenningsbakken (skiltet). I gamle dager måtte de her «sette vidjespenninger på meiene for å bremse lassene da de kom nedover.» Kilde: www.trysilnavn.no.

Turbeskrivelse Trangholrøa

Ved start Villa Fregn går stien i et fint og slakt terreng til du kommer dit stien går av Fregnetvegen. Her vil det nå bli en del bratter. Vi anbefaler pauser for å studere den gamle veien. Denne ser man tydelig hvor det er oppbygde plattåer av stein. Et vakkert syn i terrenget. Stien krysser så Fregnetvegen. Har du kjørt bil opp til parkeringsplassen ved Fregnetvegen, krysser stien veien ca 100 m nedenfor parkeringen. Stien går etter hvert inn i Fulufjellet nasjonalpark, og terrenget går jevnt bratt oppover. Trangholrøa er som navnet tilsier en trang dal. Her går tregrensa høyt og her er frodige vekstforhold.

Vi anbefaler å ta turen ut til Brattfjellhammaren, ca 600 m en vei. **Merk! Denne delen av turen er ikke blåmerket!** Her får du fantastisk utsikt over både Bergdalen og Ljørdalen, og ser nordsiden av Fregn. På toppen av hammaren ligger imponerende store stenblokker i spennende formasjoner. Brattfjellhammaren har et toppunkt på 1013 moh.

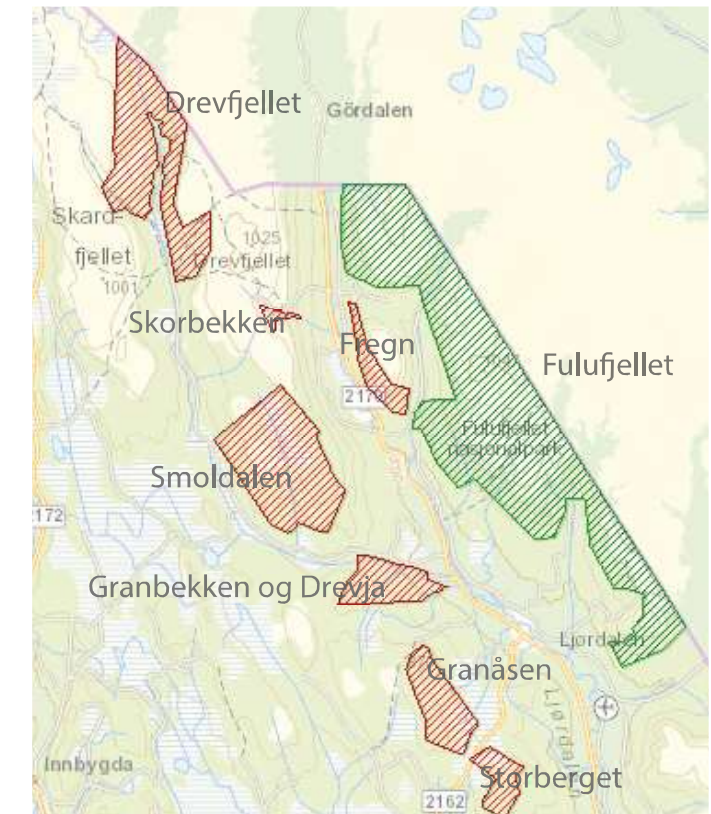
2.6 Landskapet

Skåret (oransj sirkel) ligger i det lengre dalføret Ljørdalen. Toppen Fregn og Brattfjellet skaper en tydelig grense mot øst, mens lia mot Drevfjellet i er med på å avgrense dalen i vest.

Landskapet i Skåret er flatt og man beveger seg i åpent jordbrukslandskap. Ljøra deler Skåret på langs. Det er mulig å krysse elva ved to punkter i dag, et i sentrum av Skåret og et lenger sør. Elva gir mulighet for aktiviteter og rekreasjon, og er den fremtredende blå strukturen i området. Selve grenda avgrenses av skog i alle himmelretninger og dette kan ses som en tydelig romdannelse fra mange steder i grenda.

Naturvernområder

Ljørdalsfjøret og området rundt har høyere tetthet av naturvernområder enn noe annet område i Trysil, med Drevfjellet, Skorbekken, Fregn, Smoldalen, Granbekken og Drevja, Granåsen og Storberget.

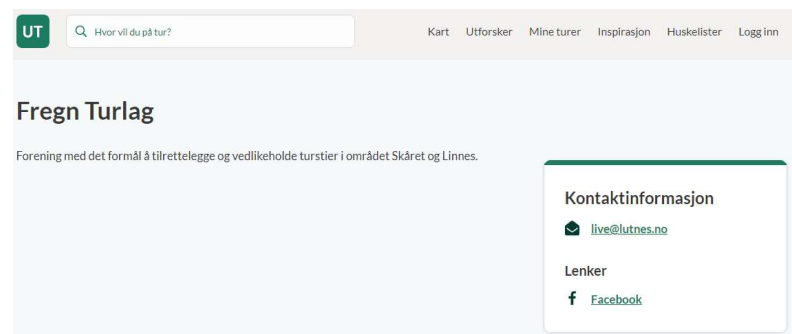
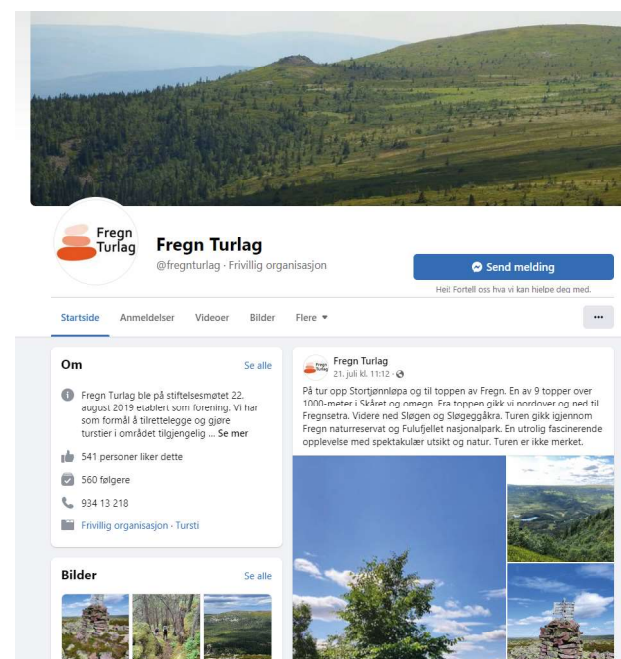

Naturvernområder øst i Trysil. Kart fra miljodirektoratet.no

2.7 Markedsføring

Skåret og Fregn er markedsført på flere steder på nett. Følbertallet for Villa Fregn på Facebook er cirka 1000 personer, Fregn Turlag har cirka 500 følgere og Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat har cirka 600 følgere. I tillegg har Fregn turlag en egen side på DNTs side ut.no, men med lite informasjon. Villa Fregn sin nettside gir et godt innblikk i hvilket tilbud som finnes i området.

Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat markedsføres under samme side på facebook, som gjør at disse lett ses i sammenheng med hverandre.

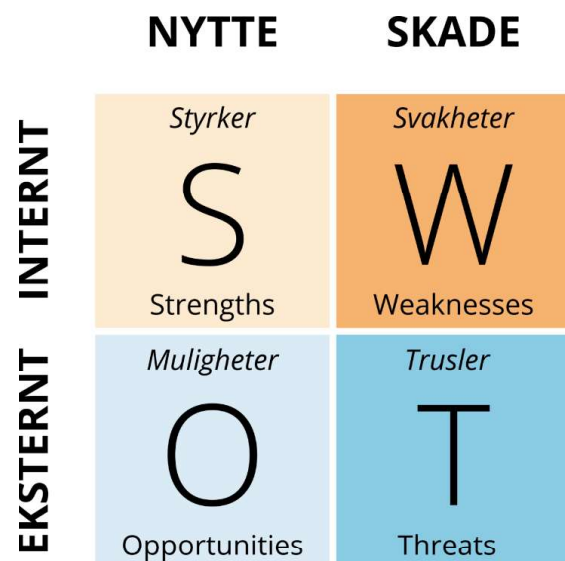

Skjermdumper fra villafregn.no og facebooksidene til Fregn turlag, Villa Fregn og Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat

2.8 Oppsummering

Analysen har belyst dagens situasjon i Skåret med tanke på funksjoner, landskapet, tilgjengelighet og synlighet i ulike markedsføringskanaler. Resultatet kan oppsummeres i en SWOT-analyse som viser hvilke styrker, svakheter, muligheter og trusler som kommer frem av dagens bilde.

Styrkene og svakheterne er interne, mens mulighetene og truslene er eksterne i forhold til analyseobjektet.

Figur: SWOT-analyse. Hentet fra: <https://snl.no/SWOT-analyse>

Styrker	Svakheter	Muligheter	Trusler
Mange eksisterende bygg kan få nye funksjoner	Mange bygninger står for fall og må totalrenoveres hvis de skal brukes	Ved renovering av bygg kan man ta imot flere gjester	Lave besøkstall kan føre til at virksomhetene ikke får grobunn
Ljøra er allerede godt kjent som fiskeelv	Få fastboende	Samling av all utleie under samme utleiebedrift vil gi bedre markedsføring	Fraflytting vil føre til mindre aktivitet
Villa Fregn tilbyr overnatting og har servering	Beliggenheten er utenfor allfarvei	Ta i bruk beitedyr for å holde vegetasjonen nede og skape et landlig miljø	Manglende investorer vil gjøre utviklingen og markedsføringen vanskeligere
Spennende historiske elementer og kulturminner i området	Det gror raskt igjen med vegetasjonen og vil kreve mye tid/ressurser å holde nede	Oppretting av turistkontor	Flere fritidsboliger i området kan gi uønsket aktivitet i sårbare områder
Engasjert lokalbefolkning	Noen av de historiske elementene er ikke registrert som kulturminner	Oppstart av sommercafé	Verdien på tomter/bygg vil synke dersom det ikke tas vare på/rehabiliteres
Flere hus er holdt vedlike	Lite kundegrunnlag på grunn av liten befolkning	Mulighet for å ha kunstnerresidens og atelier	Trysil får ikke status som nasjonalparkkommune / det besluttes å ikke søke
	Trysil er per i dag ikke en nasjonalparkkommune	Mulighet for å ha utstillingslokaler	
		Tildeling av status som nasjonalparklandsby vil gi bedre muligheter for markedsføring og positive assosiasjoner til Skåret	
		Formidling av historie i Skåret gjennom utstillinger og historiske vandringer, kultursti etc.	
		Etablering av flere hyttefelt/fritidsboliger vil gi økt aktivitet i området	
		Muligheter for å søke om status som nasjonalparkkommune	

3 Mulighetsstudie

Vi mennesker skaper relasjoner til steder, plasser og landskap hvor vi oppholder oss. Dette gjør at vi også vil føle oss hjemme på nye steder som likner steder vi har relasjon til fra før.

Analysene viser at det finnes mange kvaliteter i Skåret som til sammen kan skape en god atmosfære og bidra til et helhetlig og godt reiselivsprodukt. For eksempel et godt holdt kulturlandskap, renovering av eldre bygninger, nærhet til vann og innslag av gårdsdyr vil forsterke inntrykket av at man kommer tett på historien og naturen samtidig.

Tankekartet "Hvordan skape liv i Skåret året rundt" er et resultat av en idémyldring gjort med resultatene fra analysen i mente.

Ideene bygger på det eksisterende tilbudet av aktiviteter, og danner bakteppet for resten av mulighetsstudien.

I oversiktskartet (til høyre) ser man Skåret med bebyggelse, blå strukturer, stedsnavn og veinett. Dette avgrensede området skal brukes i mulighetsstudien.

Oversiktskart over prosjektområdet

Hvordan skape liv i Skåret året rundt?

3.1 Funksjoner

For at Skåret skal oppfylle kriteriene for å bli en nasjonalparklandsby viser analysene at det mangler noen funksjoner i grenda.

Overnatting

Villa Fregn bør beholde sin funksjon som hotell, men bør utvide overnattingstilbudet til å kunne ta i mot flere gjester. Dette kan gjøres ved å eks. renovere annekset på tomten og lage 2 eller 4 hotellrom/leiligheter.

Flere av husene som brukes som fritidsboliger står store deler av året tomme. Disse burde brukes i utleie. Utleie og markedsføring av overnatting bør skje under samme selskap for å kunne gi et så helhetlig tilbud som mulig, og vil gjøre det enklere å tilby pakkereiser med overnatting, mat og aktiviteter.

Utvikling av Fregnsetra

I satsingsområde nr. 4 i besøksstrategien til Fulufjellet nasjonalpark nevnes Fregnsetra som et sted som kan egne seg for utvikling. Enkle tiltak vil være å benytte Fregnsetra som turmål med kiosksalg eller enkel overnatting.

Café

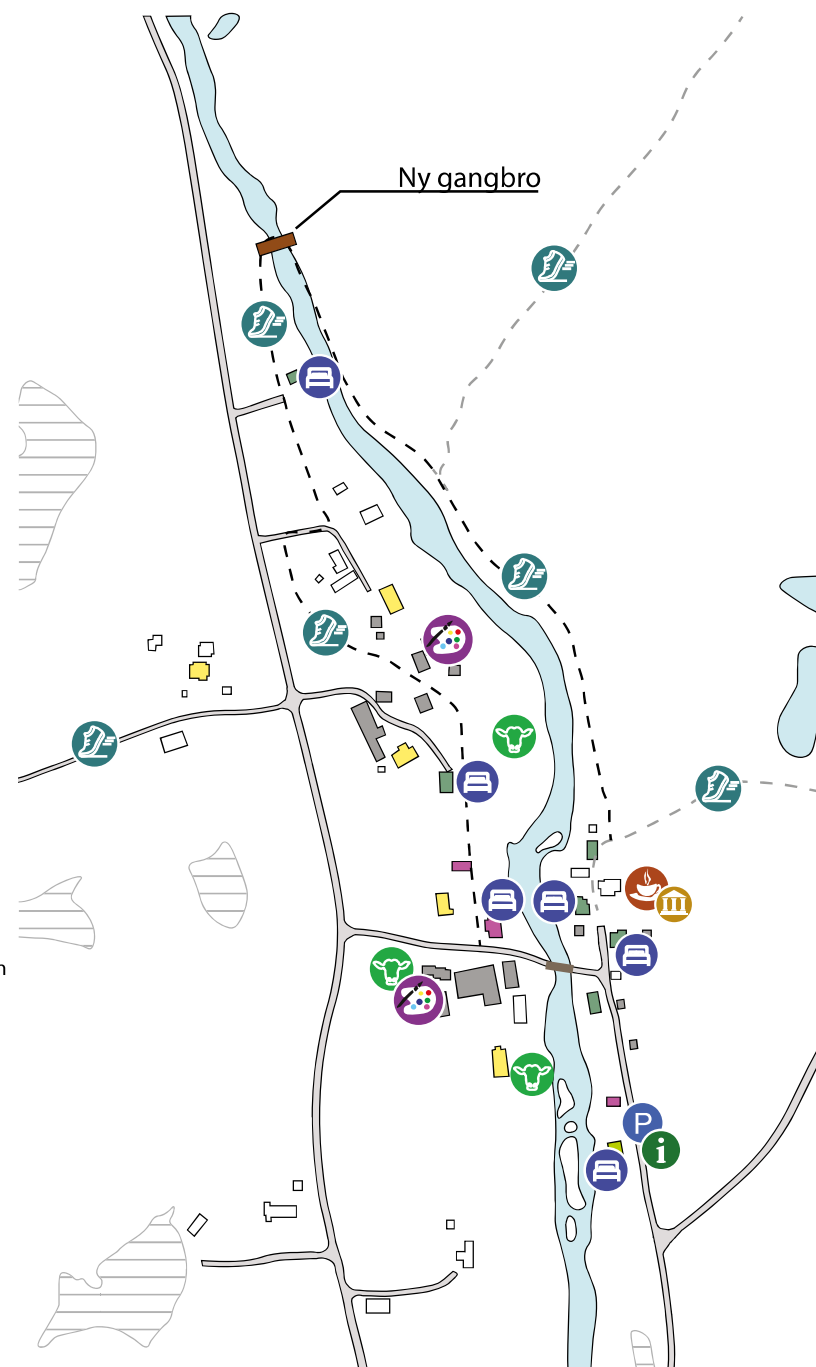
En forutsetning for å kunne ta imot dagsturister og gjester over lengre tid er at det finnes matservering. Folkets hus som ligger på østsiden av Ljøra, en sving til venstre når man kommer over brua i sentrum,

og ligger på et koselig tun. En kombinasjon med café og turistinformasjon, eventuelt et grensemuseum, vil gjøre at Folkets hus blir et naturlig start og stopp-sted i Skåret. Ved å samle flere funksjoner her vil også behovet for bemanning bli noe mindre.

Renovering av eldre bygg

Analysene i del 2 belyste at Skåret har mange bygg som står tomme eller behøver renovering, eller kan rives til fordel for å bygge nytt. Dette kan gi rom for flere funksjoner, som galleri, workshoplokaler eller atelier, bygdemuseum, butikk eller festlokaler/utleielokaler. Festlokaler vil være viktig for å kunne tilby lokasjon for store feiringer som bryllup o.l., hvor man også kan tilby overnatting.

- Parkering
- Turistinformasjon
- Grensemuseum
- Overnatting
- Café
- Turløype
- Gårdsdyr

Etablering av gangsti og bro

Den gamle vegen gjennom Skåret kan reetableres til å bli en gang- og sykkelsti. I tillegg vil det være en god idé å legge denne fra nord for der bebyggelsen slutter, hvor det kan etableres en ny gangbro over til andre siden og en ny sti som går ned til Folkets hus. Dette vil danne en runde på cirka 1,3 km. Denne stien kobler sammen flere av de mulige overnattingsstedene med de andre funksjonene i Skåret. Langs stien vil det være fin utsikt til Ljøra og Fregn, og man vil færdes i et miljø med flere gamle bygg, gårdsdyr, kulturlandskap og skog. Langs denne stien kan det også opprettes en kultursti som en del av kulturformidlingen, se neste side.

Turistkontor

Det anbefales i startfasen at Villa Fregn får funksjon som turistkontor. Villa Fregn vil egne seg godt til dette fordi det allerede finnes parkeringsplasser og hotellet vil være bemannet stort sett hele tiden på dagtid. Dersom Folkets hus lenger nord blir rustet opp til å kunne brukes året rundt kan denne funksjonen flyttes dit, og tilbudet kan utvides til å også ha salg av varer og en café.

Galleri og atelier

Skåret har flere lokale kunstnere. Etablering av et atelier og galleri vil bidra til å skape arenaer hvor kunstnere og kunsinteresserte i lokalmiljøet og Trysil ellers kan møtes. Det er

også en mulighet å tilby residens til kunstnere fra andre steder. Samarbeid med Trysil kunsforening er aktuelt. Arrangementer med workshops, for eksempel for barn og unge, kan være et trekkplaster for å trekke folk.

Beitedyr

Et tiltak for å holde vegetasjonen i sentrum av Skåret kan være å ha beitedyr i innhegninger. Dette er med på skape et landlig miljø med lyder og lukt, og en mulighet for læring for f.eks barn eller turister. Å hilse på dyrene vil være en fin attraksjon i seg selv.

Referansebilder

Gårdsdyr og gamle bygg med nye funksjoner kan være med på å skape et hyggelig miljø.

3.2 Formidling av natur, kultur og historie

Metoder for formidling

Analysen viser at Skåret er kompakt med kort veg i mellom severdighetene slik det er i dag. Enkle tiltak vil føre til enda mer sammenheng og kompakthet, som for eksempel re-etablering av en gammelveggen på vestsida og etablering av en ny gangbro i nord med sørgående tursti, som vil gi en runde rundt Skåret. Tilføring av flere aktiviteter og tilbud innenfor dette området vil gi grunnlag for verdiskaping.

Kultursti/natursti

Som metode for å formidle kultur- og naturverdier i Skåret anbefales det å etablere en kultursti. Se konsepttegning. Kulturstiens oppgave er å formidle ulike kulturelle verdier i Skåret som er med på å gi grenda særpreg og identitet. Det anbefales som tidligere nevnt at det bygges en gangbro over Ljøra i nord slik at det blir en sammenhengende runde. Kulturstien bør markedsføres gjennom blant annet Fregn Turlag.

En kultursti vil være med på å styre ferdselen i området og kan være med på å formidle informasjon om Fregn naturreservat og Fulufjellet nasjonalpark uten å lede ferdselen direkte inn i parken. Kulturstien kan også kombineres med stolpejakt eller liknende registreringsløyper. En slik sti kan også kombineres med QR-koder, som leder en til f.eks. gamle bilder eller fortellinger. Kulturstien bør ta for seg mange av stoppene og fortellingene som blir gjennomgått i de lokalhistoriske turene.

Konsepttegning for kultursti

Eksempel på informasjonspost langs kultursti ved Skeisnesset, Leka. Fra visitleka.no.

Forslag til stopp på kulturstien. Gammel stenbru sør i Skåret.

Forslag til stopp på kulturstien. Gammel jordkjeller i sentrum i Skåret.

Lokalhistorisk utstilling - grendemuseum

En måte å formidle historien i Skåret er ved en fast utstilling med bilder, tekst og interaktive elementer. Et slikt museum kan være fint å kombinere med f.eks. café, foredrag eller guidede turer.

Lokalhistoriske turer med guide

Dette er er tilbud allerede i dag, og markedsføres på Villa Fregn sine nettsider. De lokalhistoriske turene er en god måte å formidle lokal historie og kultur, og vil bidra til å skape relasjon mellom gjest og guide. Kulturstien bør
Kan inkluderes i alle eventuelle pakkereiser.

Turistkontor

Et turistkontor kan være et naturlig startpunkt for opplevelser. I Skåret vil et turistkontor bidra til å skape en god opplevelse for tilreisende. I en tidlig fase vil Villa Fregn fungere godt som et turistkontor i kombinasjon med hotell og restaurant, også med tanke på god plass til parkering. Dersom Skåret skulle få et stort oppsving i antall besøkende kan det vurderes å flytte turistkontoret til f.eks. Folkets hus.

Et turistkontor for Skåret som en nasjonalparklandsby må formidle informasjon om nasjonalparken og naturreservatet, og i tillegg de aktivitetene og områdene som ligger utenfor. Aktivitetene som skjer utenfor de beskyttede områdene er minst like viktige for verdiskapingen i forbindelse med parken og reservatet, og vil være med på å skåne de sårbare områdene samtidig som kunnskap om verneverdiene formidles.

Guidede turer inn i eller ved Fulufjellet nasjonalpark og Fregn naturreservat

En måte å formidle verneverdiene i nasjonalparken eller de mange naturreservatene på er gjennom guidede turer. Skåret er et godt utgangspunkt for både Fregn naturreservat og Skorbekken naturreservat, i tillegg til Drevfjellet naturreservat og Smoldalen naturreservat ved lengre vandringer. Disse naturreservatene er ikke markedsført like godt som Fregn og Fulufjellet, men kan også være gode tilfeller for å skape naturopplevelser og kunnskapsutveksling. Skåret danner et naturlig utgangspunkt for flere slike turer.

4 Oppsummering

Denne mulighetsstudien har tatt for seg grenda Skåret i Ljørdalen, øst i Trysil. Utfordringene i Skåret, som belyst i innledningen, handler mye om fraflytting og en aldrende befolkning. Det er i dag 8 fastboende igjen og det er dårlige utsikter for at dette tallet skal øke uten at det gjøres tiltak.

Utvikling i randsonen

Målene som ble formulert i innledningen var ivaretagelse av verneverdier, tilflytting og besøkende og verdiskaping. Disse målene bærer likhet til målene i besøksstrategien for nasjonalparken.

Det dukker som tidligere nevnt opp noen utfordringer ved utvikling i randsonen til en nasjonalpark og naturreservater. All aktivitet som kan påvirke verneverdiene i parken skal vurderes nøye. Styring av ferdsel er svært viktig i besøksforvaltningen, slik at man unngår en utvikling som går på bekostning av verdiene. Hvis antallet besøkende til Skåret øker vil dette også påvirke nasjonalparken og naturreservatet. Status som nasjonalparklandsby vil dermed forplikte aktørene i Skåret til å jobbe for å ivareta verneverdier.

Funksjoner og formidling

Skårets geografiske plassering gir noen naturlige utfordringer hva arbeidsplasser gjelder. Det er mulig at pandemien har skapt et skifte hva gjelder muligheter til å jobbe på hjemmekontor. Likevel er man avhengig av *bolyst* for å tiltrekke seg nye innbyggere. Fritiden er for mange like viktig som jobben, og dermed må det eksistere

aktivitetstilbud. Dette er også vanskelig med tanke på at det i dag er så få fastboende igjen. Dermed må man se til andre kundegrupper for å skape grunnlag for aktivitet, for eksempel turister. Det er allerede satset på turisme gjennom Villa Fregn som tilbyr overnatting, servering og ulike aktiviteter i vinter- og sommersesong.

Det finnes flere hytter og fritidsboliger i området og dette er med på å gi positiv aktivitet i grenda. Dette indikerer dermed at å utvikle overnattingstilbudet vil man skape mer aktivitet og gi bedre grobunn for økonomisk vekst. To av fritidsboligene leies ut gjennom Airbnb, men det ville være et mål å samle all utleie under samme foretak for å kunne tilby mer helhetlige opplevelser.

I ivaretagelse av verneverdier ligger det også en tanke om formidling. En måte å verne noe på er ved å bruke det - på en forsvarlig og informert måte. Dette gjelder i stor grad bygninger og objekter som behøver vedlikehold for å bestå. Ved å gjøre nettopp dette i Skåret vil man kunne utnytte de ressursene som finnes på en bærekraftig måte.

Overnatting og besøkende

I tillegg er et mål at Skåret skal være en plass man ønsker seg tilbake til. Det viktigste grepet for å skape utvikling i Skåret er å øke antall sengeplasser og fritidsboliger, fordi når folk besøker Skåret over lenger tid vil man kunne tilby et bedre produkt og relasjonen til stedet vil bli sterkere. Det er nettopp den relasjonen som gjør at man føler seg tilknyttet til et sted og ønsker seg tilbake. Ved god formidling av historie, kultur og

natur vil dette også bidra til at man får flere gode ambassadører for Skåret og de verneverdiene som ønskes ivaretatt.

Markedsføring

Hvis man ser til de eksisterende nasjonalparklandsbyene så markedsføres gjerne overnatting og aktiviteter gjennom nettsidene til den enkelte landsbyen, med omdirigering til andre nettsider for bestilling. Dette er en god løsning som Skåret også kunne ha nytte av, dersom det blir gitt status som nasjonalparklandsby.

Flere av de eksisterende kanalene som ble lagt frem i analysen har stort potensiale for å vokse i eksponering og følgetall. Enkle grep som betalte annonser på nett eller i ulike aviser/magasiner vil være med på å øke synligheten.

Det bør i videre arbeid utvikles en besøksstrategi for Skåret. Det kan være en idé å gjøre et prøveprosjekt med pakkereiser for turister og enkeltstående arrangementer for tryslinger.

Betydningen av status som nasjonalparklandsby

Statusen skal gjenspeile det som Skåret har å by på med tanke på overnatting og opplevelser. Dette mulighetsstudiet viser at ved enkle grep og noen få investeringer så kan grenda løftes tilstrekkelig slik at det oppfyller kriteriene som foreligger i dag. Denne statusen vil være et godt utgangspunkt for å fortsette denne utviklingen. De positive assosiasjonene som merkevaren til nasjonalparken bidrar med er også viktige.

5 Måloppnåelse

”Hvordan kan Skåret utvikles til å bli et levende sted å bo og besøke, samtidig som det hensyntar målene for besøksforvaltningen i Fulufjellet nasjonalpark?”

Et viktig poeng i dette mulighetsstudiet har vært at Skåret skal utvikles, ikke på tross av, men *på grunn* av de natur- og kulturverdiene som finnes. Utvikling av en landsby i Skåret vil være en mulighet til å løfte frem dette.

Til spørsmålet ovenfor er det mange svar. De forutsetningene som har kommet frem i analysen har også belyst et mulighetsrom som bør benyttes til å oppnå de målene og grepene som er foreslått til høyre.

Dette viser også at det er mulig å skape verdier ved relativt enkle grep, og ved å ta i bruk det som allerede finnes av funksjoner og bygninger. Dette er også en mer bærekraftig måte å drive stedsutvikling på, hvor identiteten til stedet bevares og kommer tydeligere frem.

